

JORMA KURVINEN

TAMMENLEHVÄN
SISSIT

Tammenlehvän sissit

Jorma Kurvinen

Tammenlehvän sissit

SAGA Egmont

Tammenlehvän sissit

Cover image: SA-kuva

Kirja ilmentää aikaa, jona se on kirjoitettu, ja sen sisältö voi olla osittain vanhentunutta tai kiistanalaista.

Copyright © 1985, 2020 Jorma Kurvinen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727164946

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13.4 million euros annually to children in difficult circumstances.

1.

Kyllä ihminen on hullu: pistää itsensä omasta tahdostaan tällaiseen liskuun, jossa nyt ollaan...

Teemu Korhonen mutisi ajatuksensa puoliääneen kävellessään kohti laajan, aaltoilevalla männikkökankaalla olevan tukikohdan länsilaitaa, jossa kenttäsaha ja sitä hoitavan työjoukkojen osaston majoitusalue sijaitsivat.

Tai – oliko sanottava, että liskuun, jossa *hän* nyt on?

Korhonen pysähtyi miettimään sitä. Samalla hän tarkkaili saunarakennusta, joka näkyi lumisessa törmässä pienen lammen rannalla.

Vartiomies oli saunassa lämmittelemässä: oli ollut ainakin sen ajan, joka Korhoselta oli mennyt hänen laskeutuessaan kankaan korkeimmalta paikalta tänne. Mies oli jäljistä päätellen kärvistellyt hetken poterontapaisessa harjun laella ja hipsinyt sitten saunaan tupakalle. Tämän vartiomiehen puolesta vihollinen olisi voinut vapaasti sijoittua huoltokeskuksen

alueelle, vaikka ajaa autoilla paikalle ja etsiskellä pysäköintipaikat eri rakennusten lähetyviltä.

Ei Korhonen totta puhuen vihollista pelännyt. Ei enää näin myöhään keväällä. Vain saksalaiset olivat kyllin hulluja lähtäkseen muka hankikeleillä Murmanskin radalle. Täysijärkisemmät pitäisivät rospuuttotauon.

Mutta siinä olisi vihollista tarpeeksi, jos paikalle ajaisi vaikka divisioonan huoltopäällikkö eikä tapaisi suomalaisten vastuualueella ristin sielua. Ja päälle päätteeksi sahan remmin komentokorsusta tukkihumalaisen joukkueenjohtajan.

Heikki Nivan ajatteleminen sai Korhosen muistamaan äskeisen tarkennuksensa, että hän oli liskussa yksin.

– Toisaalta asia on silloin juuri niin kuin pitääkin.

Hän vilkaisi ympärilleen. Onneksi ei näkynyt ketään. Äijät rupesivat äkkiä puhumaan huoltokomppanian päälliköstä, joka höpisi yksikseen.

– Minähän se Heikin tähän houkuttelin.

Sen uskalsi sanoa puoliääneen. Sillä tavoin ajatus tuntui rehelliseltäkin. Hiukan kuin uskontunnustukselta.

Ei hän ollut kertaakaan kieltänyt omaa syyllisyyttään. Hän se oli pöljyyttään mennyt lupaamaan rovaniemeläiselle tuttavalle pari kuormaa puutavaraa. Kun se nyt oli eräänlainen sotainvalidi. Tai ainakin olisi voinut olla. Eihän hän ollut mikään lääkäri eikä ollut nähnyt sen papereita.

Oli täältä viety toisillekin. Tarvitsevalle ne nämäkin olivat menneet. Ja yhtä tarpeen olivat olleet myös rahat, jotka puutavarasta oli saanut ylimääräistä, pimeästi. Hän oli maksanut valtiolle ihan sen mitä saksalaisetkin. Tai ainakin melkein. Se mitä siinä oli ollut ylimääräistä, oli Nivan itsensä järjestämää.

– Se nyt ei perkele ole niin rungon päälle, luutnantti oli mekastanut. – Tänne nämä jäävät kumminkin, kyllä se tiedetään.

Niva oli pistänyt lujat kuormat. Seuraavalla viikolla oli Rovaniemeltä tullut rahat kuriiripostissa. Ja kutsut pieniin sokkelinvalajaisiin.

Siinä vaiheessa Korhonen oli katunut ensimmäisen kerran. Hän ei ollut eläissään sotkeentunut mihinkään luvattomaan. Ostattanut kieltolain aikaan pirtupullonsakin toisilla. Jotenkin oli aina tuntunut siltä, ettei vilppipeli sopinut valtion virkamiehelle. Eikä reservin upseerille.

Niin hän oli kieltäytynyt sokkelinvalajaisistakin, vaikka olisi voinut ottaa loman tai järjestää itsensä komennukselle Rovaniemelle. Jotenkin oli etonut koko homma.

Mutta Niva tietenkin oli mennyt. Lähtenyt heti, kun hän oli erehtynyt vihjaamaan kutsusta ja sijaisuudesta. Ja palatessaan komennukselta kolme vuorokautta myöhässä Heikki oli näyttänyt junan alle jääneeltä.

”Oli kuule mahtavaa. Kai nää tiijät Rovaniemen naiset. Kylyvettiinki yhteissaunassa. Eikä mikkää loppunu... Paitsi kunto nyt ihan viime vuorokautena.”

Totta kai se oli ollut sankari. Puutavaran todellinen toimittaja. Nuori luutnantti. Ja kuuluisa kaukopartiomies. Repullinen saksalaista konjakkia tuomisina ja tuliteräkampeet niskassa.

Korhosta oli kipristänyt, kun hän oli kuunnellut sen juttuja. Sillä oli ollut yhden naisen valokuvakin.

”Äkkiähän ne saivat siinä saunan kylpykuntoon”, hän oli tyytynyt piruilemaan.

Niva oli vetänyt suutaan vinoon.

”Naapurissa me... Ei siellä vielä ennätetty sokkelihommia aloittaakaan. Oli sitä juomapuolta sen verran runsaasti.”

Kateeksi oli kuvaa katsoessa pistänyt. Ja oli käynyt mielessä sekin, että Heikki oli oikeastaan ottanut julkisesti vastuun puutavarasta, kun kerran oli käynyt kiitoksetkin kuittaamassa. Mutta sitten Korhonen oli hävennyt itseään. Hän oli kaiken käynnistäjä. Ja hän oli tarvinnut suurimman osan voittorahoistakin. Niva ei ollut edes kysynyt, mitä kaupassa oli netottu. Se oli tyytynyt rahatukkuun, jonka hän oli työntänyt sen taskuun.

Samassa tuli vartiomies ulos saunasta. Näkyi pyyhkivän hikeä naamaltaan.

Korhosen teki mieli huutaa, että heiltä huoltokomppaniasta olisi saanut kyllä vastankin. Mutta mitä se hyödytti soittaa suutaan; ei asia siitä miksikään muuttuisi. Itse hän sitä paitsi oli päästänyt hommat tälle mallille.

Sen verran vartiomies hätkähti havaitessaan komppanianpäällikön, että hönttäsi puolijuoksua ylös vartiopaikalleen ikään kuin ei olisi tulijaa huomannutkaan.

Korhonen lähti liikkeelle.

Saksalaiset täällä varsinaisesti pitivät huolen vartioinnista, vaikka niiltä oli puoli komppaniaa erikoisjoukkojen miehistä Schlüterin Murmanskin-partiossa.

Vai – tiesivätkö sakutkin odotella tutkijoita?

Ajatus tuntui ilkeältä. Mutta kai niilläkin toimi oma puskaradionsa.

”Suomalainen sotapoliisi ja neljä sakemannia”, oli Korhosta varoittanut muuan tuttava pistäytyessään. Ei sellaista olisi puhelimesta voinut sanoakaan. He olivat saksalaisten kaukokaapeleilla ja ne kuuntelivat varmasti joka sanan. Olivat kuunnelleet ainakin Stalingradista lähtien. Nykyiset aseveljeydet tiedettiin puolin ja toisin.

Se asian tekikin niin araksi. Heillä oli täällä samanlaiset välit kuin aina ennenkin, ja saksalaiset olivat muutta mutkitta antaneet hänelle tilauslomakkeen ja kuormakirjan Rovaniemelle menevälle lastille. Mutta takana jollakin esikuntatasolla voitiin olla jo pikkumaisia, puolin ja toisin.

Oli ehkä oltukin.

Siihen viittasi tutkijoiden lähettäminen tänne. Kaksien tutkijoitten, kun kerran kahta herraa palveltiin.

Nehän saatanat rassaisivat niin pitkään, että saisivat selville Rovaniemen kuormat.

Pahimmassa tapauksessa siinä menisi upseerinarvon lisäksi vielä siviilivirka. Ihan tyhjän vuoksi.

Aili ei ymmärtäisi sitä milloinkaan. Päinvastoin: epäilisi kaikkea mahdollista muutakin. Rovaniemi oli sille entuudestaan arka paikka.

Ja mikä soppa tästä syntyisi kaikille toisille? Nivalle ja saksalaisille. Ne olivat luultavasti myyneet porukassa yhtä sun toista aikaisemminkin, ja nyt kaikki tulisi näkyviin kun ruvettaisiin oikein tonkimaan. Luultavasti kävisi vielä niin, että hänen kuviteltaisiin olleen mukana koko ajan.

Korhonen oli lähellä Nivan komentokorsua, mutta esiintunkeva ajatus sai hänet pysähtymään vielä kerran.

Hän oli tehnyt jo omalla korsullaan päätöksen, että vastaa itse koko puutavarajutusta. Tunnustaa kaiken ja ottaa syyn niskoilleen. Ratkaisussa oli ollut jonkinlaista uljuudentuntuakin.

Nyt hän tajusi, että se olisi ainoa keino pelastua edes jollakin lailla. Ehkä pelastaa toisetkin. Jutun isompi tutkiminen voisi jäädä siihen, jos hän tunnustaisi reilusti ja pesisi syyttömät puhtaiksi.

Vai – oliko hän alitajunnassaan laskenut kuvion loppuun saakka jo kämpillä? Ja petti itseään sillä, että esiintyisi toisten pelastajana ja kantaisi vastuun niin kuin suoraselkäinen virkamies ainakin? Kun tosiasiassa pelkäsi kuollakseen, että joutuisi sekoitetuksi Nivan kaikkiin muihin sotkuihin.

Ja entä sitten vaikka pelkäsi. Ei hänellä ollut mitään halua sotkeentua niihin. Eikä syytäkään. Kai se riitti, kun hän katsoi läpi sormiensa entisen huippu-urheilijan ja kaukopartiomiehen rapistumista kaatopaikka-asteelle. Heikissä oli kestämistä ihan tarpeeksi ilman hänen kauppasotkujaankin.

– Ja omastani minä kyllä vastaan.

Korhonen ryhdistäytyi niin sisäisesti kuin ulkoisestikin; hän harppoi jäisellä polulla loppumatkan ja kopautti kenttäsahanhoitajan komentokorsun ovelle.

Oikean kahvin tuoksu lehahti vastaan, kun hän veti oven auki. No, sitä heillä oli kohtuullisesti käytössään itse kullakin silloin tällöin. Saksalaisten muonissahan tässä oltiin.

– Miten se Niva? Korhonen kysyi suoraan. Asiaa ei tarvinnut kaunistella lähelle. Hän oli soittanut tänne kolmesti eikä mies ollut saanut Nivaa hereille sen vertaa, että tämä olisi tullut puhelimeen.

Lähetin pää heilahti joukkueenjohtajan erillistä kopperoa kohti.

– On se hereillä... herra kapteeni.

– Laita kuppi Korhosellekin, kuului oven takaa.

Korhonen vähensi vaatteita. Kun hän istuutui pöydän ääreen, Nivan kömmänän ovi avautui.

– Terve!

Luutnantilla oli pelkät housut yllään, ja hän oli tossusillaan. Hän pyyhki kasvojaan ja yläruumistaan ilmeisesti kirpakan pesun jäljiltä ja haroi hiuksia silmiltään.

– Mikä aika nyt on menossa?

– Tiistai-ilta, lähetti sanoi. – Puoli kahdeksan.

Valoisa hymy käväisi Nivan kasvoilla.

– Äläs perkule! Vielä tässä sentään on ainakin hermot kunnossa Kaksikymmentä tuntia unta yhteen putkeen.

Korhonen ei ihastunut yhtä paljon.

– Siltä se on tuntunutkin. Minä soitin ensimmäisen kerran joskus aamupäivällä.

Niva vilkaisi lähettiinsä.

– Minä puistelin sua hereille, tämä puolustautui, – muttei siitä tullut mitään.

Nivaa se näytti huvittavan.

– Mitä minä sanoin?

– Käskit painua helvettiin.

Luutnantti nauroi ääneen.

– Uni teki, pojat, todella hyvää. Kaadas, Jaska, sitä kahvia, niin tässä rupeaa pääsemään hereille!

Lähetti tarjosi saksalaista vohvelipakkausta, mutta Korhonen torjui.

– Kiitos, kahvi riittää. Ainakin minulle... Minä juttelisin hetken aikaa joukkueenjohtajan kanssa kahdestaan.

Poika nyykäytti päätään ja etsi lakkiaan.

– Minä menen jututtamaan sakkia parakille.

Kenttäsahan työkomennuskunta oli majoittunut puoliksi maahan kaivettuun parakkiin. Korhonen oli pari kertaa huomauttanut sen rakenteista, mutta kun sakki oli liian laiskaa

parannellakseen asumuksensa turvallisuutta, hän oli katsonut miesten valinneen työnteon ja tuurin välillä.

– Ota nyt pakkiin hölliä mukaan, niin et jää ilman, Niva huolehti. – Me ollaan Korhosen kansa persoja kahville.

Korhonen hörppi ilmeisesti sotilaskodista evakuoidusta lottakupista sillä välin kun poika löräytti pakista kanteen ja lähti se kädessään korsusta.

– Maistuupa hyvältä, Niva kehui. – Pistä sokeria, niin lorautetaan pikkuisen rommia sekaan.

Korhonen aikoi kysäistä, montako minuuttia luutnantti oli ollut hereillä nukuttuaan pois edellistä humalaansa. Mutta ajatteli sitten, että oli turha ruveta moralisoimaan. Niva muistuttaisi kuitenkin pitämättömistä lomistaan. Se ei ollut näillä lumilla käynyt kuin sen ainoan kerran Rovaniemellä.

– Kiitos, minä jätän väliin tällä kertaa.

Niva kävi hakemassa pullon ja kaatoi itselleen.

Kuuman rommin tuoksu löyhähti korsuun. Se ei tuntunut mitenkään vastenmieliseltä, mutta Korhonen ei viitsinyt perua kieltoaan.

Hän tunsu ärtyvänsä katsoessaan, miten hartaasti luutnantti sekoitteli sokeria ja maisteli seostaan.

– Saas nähdä istutaanko me kumpikin linnassa niistä Rovaniemen kuormista.

– Ei sitä koskaan tiedä, Niva sanoi hilpeästi ja ryyppäsi kupistaan. – Saakeli etten pistänyt rommia liian kuumaan kahviin. Ne sanovat, että se polttaa siitä prosentit.

Kai se sen tiesi. Korhonen muisteli, että Niva oli lukenut sekä puukemiaa että metsätieteitä. Mutta jättänyt kaiken kesken, kun oli menestynyt yhdistetyssä ja pikamatkojen hiihdossa niin hyvin, että oli päässyt kilpailumatkoille pitkin Eurooppaa.

- Ne tulevat kuulemma tutkimaan sitä, Korhonen pamautti.
Se meni perille.
- Niva oli viemässä kuppia huulilleen mutta ei sitten vienytkään. Hänen punoittaviin silmiinsä tuli kiinnostunut ilme.
- Kahden lautakuorman myymistä?
- Korhosta hiukan loukkasi Nivan äänessä kuuluva epäusko. Ja eräänlainen huvittuneisuus.
- Yritäpä arvata mitä se voi meille merkitä.
- No?
- Odotettuaan hetken vastausta Niva ryyppäsi kupistaan.
- Vielä pala sokeria, niin sekoitus on ihan nappiin. Se on hiton vaikea saada onnistumaan. Omasta pullosta pistää liian vähän ja toisen pullosta liikaa.
- Hörpättyään vieläkin nautinnollisesti luutnantti laski kupin pöydälle ja hapuili takaansa seinältä paidan.
- Niin mitä?
- Korhonen odotti, että Niva sai päälleen vielä villapuseron.
- Ketä sinulla oli siinä mukana?
- Niva alkoi muistella.
- Eerola oli kuskina.
- Minkälainen mies se on?
- Tavallinen nuori mies. Komennuksella autokomppaniasta. Riski karju. Se vois tarjota vastuksen kädenväännössä. Likelle satayhdeksänkymmentäsenttinen sälli.
- Naimisissa?
- Enpä oo varma... Niva otti hörpyn. – Jaska sen olis tiennyt. Minä muistelen, että se on poikamies. Pikkumökin poika jostakin Oulujokivarresta.
- Ketä muita?

- Täällä ne kuormat lastattiin sakilla. Ketä nyt sattui siihen. Mutta Rovaniemellä olivat Ropsun Sakke ja Alarannan Ilmari. Korhonen ei tuntenut Nivan sahaporukkaa.
- Perheellisiä miehiä?
- Alarannan Ilmari on. Sillä on lapsiakin... Mutta Immukaan ei ole mitään nostomiehiä iältään. Haavoittunut vain sen verran pahasti, että luokka laski. Se on semmoisen pikkutalon isäntä. Ei kovin kaukaa Eerolan kotoa. Ropsun Sakke on niistä vanhin, yli kolmenkymmenen reilusti.
- Miksei se ole etulinjassa?
- Korhonen odotti Nivan muistuttavan, etteivät he olleet itsekkään. Sanat tulivat jo luutnantin kasvoille, hänen ilmeeseensä, mutta eivät kuitenkaan ulos suusta.
- Sakke sanoo, että tappaminen on kunniallisten ihmisten hommaa. Hän tuli suoraan linnasta ja joutui meille. Ainakaan Sakkea semmoiset tutkijat eivät hätkähdytä.
- Mistä syystä hän on istunut?
- Eikö sillä ollut useampiakin... Niva tyhjensi kuppinsa. – Sakke oli myynyt jotakin valtion omaisuutta. Ja tapellut lomalla ollessaan.
- Etulinjasta?
- On se ollut Alakulpin partioporukassakin.
- Korhonen mietti sitä valtion omaisuuden myymistä. Se oli paha juttu tämän asian yhteydessä. Ne voisivat syyttää Ropsua jatketusta rikoksesta. Tai uusimisesta. Luultavasti sillä oli ehdonalaistakin. Ropsun vuoksi tämä kävisi aina vain hankalammaksi.
- Miten sen perhesuhteet? Korhonen kysyi saadakseen aikaa ajatella ja kirotta koko Ropsua.

– Vanhapoika Sakke on. Vähän kuin meikäläinen. Sille ei tule koskaan postia mistään.

Korhonen muisti, että Niva itse oli eronnut. ”Ryypännyt eroon”, luutnantti itse sen sanoi. Sillä oli poikakin kansakoulun alaluokilla. Mutta Heikki ei käynyt edes katsomassa poikaansa.

”Kun sitä lähtee, se on parasta lähtyä kerralla” se oli perustellut joskus, kun he olivat ryypänneet kahdestaan.

Se oli joutunut riitoihin omankin sukunsa kanssa ja ”eronnut” siitäkkin samalla kertaa.

– Sakke on karannut kotoaan merille ihan nuorena. Ja tehnyt vähän kaikkea. Ollut Kotkassa sahalla, vähän isommalla kuin tämä täällä ja pohjoisessa savotoissa.

Merilläolon mainitseminen toi Ropsun myös Korhosen mieleen. Tumma jäntevä keskikokoinen mies. Paksut kulmakarvat. Risti ja ankkuri tatuoituna käsivarteen. Hän oli saunassa joskus kiinnittänyt niihin huomiota. Ja miehen tummuuteen.

Niva mietti ilmeisesti hänkin sitä valtion omaisuuden myymistä. Ja Ropsun ehdonalaisuutta.

– Sakesta ne eivät saa irti mitään, se on ihan varmaa, hän sanoi. – Eivätkä luultavasti Eerolastakaan. Jos eivät oveluudella. Sitä paitsi Eerola tuskin muistaa mitään yksittäisiä kuormia. Se on ajanut koko talven tavaraa sinne ja tänne ja sen se tekee papereitten mukaan.

– Entä Alaranta?

Niva mietti.

– Hänestä minä en tiedä. Minä tunnen Immua kaikkein vähiten niistä. Sehän on niin hinteläkin ettei sitä näekään kunnolla... Jos se nyt puhuu, niin katotaan sitten mihin suuntaan juttu rupeaa menemään. Voihan olla, että siinä saa

kyselemisistä tarpeekseen meikäläinenkin ja paukuttelee totuuden pöytään. Miten on, otatko ihan pienen?

Niva kaasi heille kahvia.

Korhonen pudisti päätään kieltävästi, kun luutnantti otti esille rommipullonsa.

– Minä olen ajatellut, että otan yksinäni vastuun niistä kuormista, hän sanoi.

Niva loruutti rommia kahviinsa. Kaatoi väärin ja sai pullon kaulasta piteleville sormilleen.

– Upseerismies eikä osaa kaataa viinaa, luutnantti moitti itseään.

– Minähän se sitä esitinkin, Korhonen perusteli. – Järjestin paperit saksalaisilta ja houkuttelin teidät mukaan.

– Houkuttelit? Niva hymähti. – Ei siinä ihmeellisiä houkutteluja tarvinnut. Rutiinireissu joka tavalla. Paitsi se sokkelinkivitus...

Niva keskittyi totinsa sokeroimiseen.

– Moraalinen vastuu on minun, Korhonen intti. – Nämä kuormat vietiin minun tuttavilleni minun pyynnöstäni.

Luutnantti maisteli sekoitustaan lusikalla.

– Nyt osui kerralla! hän kehui tyytyväisenä. – Ne saisivat pistää Nuoren kokeilijan ja keksijän kirjaan näistä edes perusasiat.

He sattuiivat katsomaan toisiinsa.

– Minä toivon, että ne tyytyvät minun tunnustukseeni, Korhonen sanoi. – Tehän toimititte tilauksen, josta on paperit olemassa. Maksusuoritusta myöten.

Niva nosti kupin huulilleen ja ryyppi nautinnollisesti. Otti kulauksen rommikahvia suuhunsa, kierrätti sitä kielellään ja

Suomalaiset sissit lähtevät rajan taakse suorittamaan
vaarallista tehtävää.

Vaikka aseveljeys saksalaisten kanssa on jo ohi, saksalainen sotapartio pyytää Heikki Nivaa ja muita suomalaisia sotilaita mukaansa hakemaan vihollisen puolelle jääneitä miinoja. Palkkio operaatioon osallistumisesta on huomattava: peräti 100 000 Suomen markkaa. Tehtävä rajan takana ei ole kuitenkaan helppo – ja mitä iloa kuolleen miehelle on 100 000 markasta? Kaikesta huolimatta Niva päättää lähteä mukaan operaatioon, joka saattaa olla hänen viimeisensä.

Tammenlehvän sissit on Jorma Kurvisen mukaansatempaava sotaromaani vuodelta 1985.

Jorma Kurvinen (1931–2002) oli suomalainen kirjailija, joka tunnetaan erityisesti sotaromaaneistaan sekä *Susikoira Roi* -kirjasarjasta. Kurvinen sai Valtion kirjallisuuspalkinnon kolmesti.